

Yttrande
2023-03-05

Dnr: U2022:04085

Skolverket

Box 4002
171 04 Solna

Remissvar avseende bättre anpassad undervisningstid i grundskolan, specialskolan och sameskolan

Sammanfattning

Språklärarnas riksförbund är generellt positivt till förslaget, men önskar se att man säkrar elevens rätt till att verkligen läsa sina språk.

1.2 Förslag till förordning om ändring i skolförordningen (s. 7)

Tillägget om att skolans val får användas till undervisning i nybörjarspråk är positiv, men vi skulle gärna se att man ålägger skolorna att erbjuda detta. Så länge det är frivilligt kommer detta ske i mycket liten utsträckning, precis som fallet är idag.

Redan i nuläget är det ytterst få elever som får möjligheten att läsa ett nybörjarspråk inom ramen för elevens val. Ett fåtal skolor erbjuder i dagsläget elever att läsa ett andra moderna språk inom ramen för elevens val. År 2022 fick i hela riket endast 887 elever i årskurs 9 betyg i moderna språk inom ramen för elevens val¹. Utan skarpare formuleringar som ålägger skolorna att erbjuda ämnet kommer siffran troligen att sjunka ytterligare. Skolors möjlighet att inte erbjuda ämnet bidrar till ojämlika villkor för elever beroende på vilken skola de går på, i strid med svensk skolas målsättningar. Dessutom har Skolinspektionen² nyligen konstaterat att ämnet missgynnas och särbehandlas av arbetsgivare på olika håll i landet.

1

https://siris.skolverket.se/reports/rwservlet?cmdkey=common&geo=1&report=gr_betyg_amne&p_flik=G&p_ar=2022&p_lankod=&p_kommunkod=&p_skolkod=&p_hmantyp=&p_hmankod=&fbclid=IwAR1C8g2eSdHntOVR_8yKDzwW1x6ZQIZHaT5th2jaFGJPG2tdvvsx_Uasc

² https://www.skolinspektionen.se/om-oss/press/pressmeddelanden/moderna-sprak-varderas-lagre-an-andra-amnen/?t_id=NXlvYE7ayhaOHUEoPlmrOw%3d%3d&t_uid=Xmsxyhu7SPmBsSPchMpGEw&t_q=moderna+spr%c3%a5k&t_tags=language%3asv%2csiteid%3aae53f9ab-7229-4d4c-9abc-45abe356ff58%2candquerymatch&t_hit.id=SI_Web_Core_Models_Pages_StandardPage/e2fd8820-cd73-4212-bbf8-41c8bd9aec8c_sv&t_hit.pos=4

Timplan för grundskolan/specialskolan/sameskolan - föreslagen lydelse

Tillägget om att även moderna språk är ett ämne som ej får beröras när timmar plockas till skolans val ser vi som mycket positivt, då moderna språk är ett ämne eleverna sällan möter utanför skolans väggar och som många upplever som utmanande. Ämnet behöver därför ges trygga och jämlika förutsättningar.

Främja utveckling av elevers språkkunskaper genom skolans val

Vi uppskattar den ambition som rubriken påvisar, men är mycket oroliga utifrån hur det ser ut i praktiken. EU har, som beskrivs i detta stycke, som mål att samtliga medborgare ska kunna kommunicera på sitt modersmål och två språk till.³ Elevers möjlighet att under goda förutsättningar läsa moderna språk i grundskola och gymnasium är av avgörande betydelse för att Sverige skall kunna leva upp till detta mål. Dessa förutsättningar ser idag mycket dåliga ut, med stora skillnader mellan olika skolor i landet, både i utbud samt tillgång till utbildade och behöriga lärare.

En stor mängd grundskolor erbjuder endast två av de stora skolspråken (tyska, franska och spanska). Att skolor kan stryka ett av de tre språken ur sitt utbud är något som inverkar menligt på elevernas möjligheter att få läsa det språk de är intresserade av, och som riskerar att minska elevernas motivation för moderna språk. Elevernas rätt till studier i moderna språk på grundskolan behöver tydligare stärkas, såväl inom ordinarie språkval som inom skolans val.

Under grundskoletiden finns ytterligare problem kopplade till valbarheten, där elever med behov av stöd i svenska, svenska som andraspråk eller engelska alltför ofta hänvisas till att avsluta sina studier i det moderna språket för att kunna få stöd i dessa ämnen. Det förekommer också att undervisningen i svenska som andraspråk i huvudsak är förlagd till den schemaposition då eleverna läser ett modernt språk, vilket gör att elever med behov av denna undervisning i praktiken inte kan läsa ett modernt språk.

I Skolinspektionens rapport kring undervisningen i moderna språk⁴ framkommer tydligt att elever i behov av stöd i moderna språk inte får detta, utan i stället hänvisas till att

³ Europaparlamentet (2021). *Faktablad om EU - Språkpolitiken*.

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/142/sprakpolitiken> <https://education.ec.europa.eu/focus-topics/improving-quality/about/about-multilingualism-policy>

⁴ <https://www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/publikationer/kvalitetsgranskning/2022/skolans-arbete-for-kvalitet-i-undervisningen-i-moderna->

avsluta sina studier i ämnet för att i stället för stöd i svenska, svenska som andraspråk eller engelska. Här behöver regelverket förtydligas för att förändring ska ske.

Steg 2 över till gymnasiet erbjuder också fler hinder än önskvärt för elever som vill bedriva fortsatta språkstudier. För kontinuitet i språkstudierna bör en elev som läst ett modernt språk inom ramen för elevens val (hittills) eller skolans val (i enlighet med förslaget) kunna fortsätta att läsa språket redan första året på gymnasiet inom det så kallade steg 2. För många elever är detta inte möjligt, utan eleverna får av schematekniska skäl i stället pausa sina språkstudier i ett år för att sedan fortsätta i årskurs 2. Ofrivilliga uppehåll i språkstudierna gynnar inte utvecklingen av de kommunikativa färdigheterna och kan dessutom verka demotiverande för eleverna. Elevernas rättigheter i samband med övergången mellan grundskola och gymnasium behöver därför stärkas och tydliggöras i gymnasieförordningen.

Språklärarnas riksförbund delges ofta rapporter om elever som önskar läsa språk men som inte får möjlighet till det, antingen för att den enskilda gymnasieskolan väljer att inte erbjuda kurser på högre nivåer än den/de som är obligatoriska inom programmet, eller för att schemat inte planeras så att eleverna rent praktiskt får möjlighet att läsa språk. Ett exempel på en sådan situation återfinns i Malmö, vilket man kan läsa om i Fernando López Serranos rapport.⁵ Att elever ej studerar moderna språk beror ofta inte på bristande vilja, engagemang eller ambitioner hos våra tonåringar, utan i alltför stor utsträckning på huvudmännens ovilja eller oförmåga att prioritera språkundervisningen. Om Sverige menar allvar med viljan att främja utvecklingen av elevers språkkunskaper måste en förändring ske gällande språkämnernas förutsättningar i den verksamhet som bedrivs i våra skolor.

I praktiken slås ofta gymnasiekurser i moderna språk på olika nivåer ihop i samma undervisningsgrupp, något man kan läsa om i rapporterna *Språk på parlåga*⁶ (s. 14) och *Språk är framtiden*⁷ (s. 24). Elever erbjuds i andra fall få undervisningstimmar med

[sprak/? t_id=NXIVYE7ayhaOHUEoPlmrOw%3d%3d& t_uid=QIMpARJoS1qAHvIPn1mltg& t_q=moderna+spr%c3%a5k& t_tags=language%3asv%2csiteid%3aae53f9ab-7229-4d4c-9abc-45abe356ff58%2candquerymatch& t_hit.id=SI_Web_Core_Models_Pages_PublicationPage/42360725-ba26-41be-aa33-550d154073b7_sv& t_hit.pos=5](https://www.spraklararna.se/rapport-de-moderna-sprakens-situation-i-malmos-kommunala-gymnasier/?fbclid=IwAR1EMDAa-EvWY_aYcMEEeXhLMntKriCMMii_qwmkC6Jk2KVy7JFvxDh15QQs)

⁵ López Serrano, F. (2020). *De moderna språkens situation i Malmös kommunala gymnasier*. https://spraklararna.se/rapport-de-moderna-sprakens-situation-i-malmos-kommunala-gymnasier/?fbclid=IwAR1EMDAa-EvWY_aYcMEEeXhLMntKriCMMii_qwmkC6Jk2KVy7JFvxDh15QQs

⁶ Lärarnas Riksförbund (2011). *Språk på parlåga*. [Rapport.]

<https://www.lr.se/download/18.2c5a365d1645ac11059e5fc/1559028173213/Spr%C3%A5k%20p%C3%A5%20sparl%C3%A5ga-1-apr-2011.pdf>

⁷ Lärarnas Riksförbund (2013). *Språk är framtiden. En rapport om engelska och moderna språk*.

mycket egenarbete som komplement. Detta är oacceptabelt, både för eleverna och för lärarna. Medlemmar i Språklärarnas riksförbund berättar också att det förekommer att skolor erbjuder kurser i moderna språk enbart som självstudier som avslutas med en provning, i stället för att erbjuda regelrätt undervisning. Lösningar som de här nämnda är synnerligen undermåliga om vi vill stärka den unga generationens bildning och språkkunskaper.

Språklärarnas riksförbund vill att moderna språk ska bli ett obligatoriskt skolämne i grundskolan, likvärt övriga ämnen, både för att säkerställa att eleverna verkligen får möjlighet att utveckla sina språkkunskaper inom minst ett modernt språk, och för att säkerställa att skolorna organiserar stöd inom övriga ämnen så att inte elevernas tillgång till språkundervisning påverkas.

Sverige når idag inte upp till Europeiska unionens mål om medborgarnas kunskaper i flera språk. Kommissionen lanserade 2017, i samband med toppmötet i Göteborg, målet att "senast 2025 ska alla ungdomar i EU efter avslutat gymnasium ha goda kunskaper i två språk utöver modersmålet".⁸ Att vi misslyckas med denna målsättning är tyvärr tydligt: till exempel framgår av Skolverkets statistik⁹ att en ytterst liten andel av Sveriges gymnasieelever studerar någon av de högre kurserna (5, 6 och 7) i moderna språk, vilket är en ohållbar situation om EU:s flerspråkighets mål skall nås.

Arbetet för att nå det uppsatta målet måste börja på grundskolan, och för att ge grundskolan möjlighet att leva upp till målet behövs ännu skarpare och mer förpliktigande skrivningar kring villkoren för undervisningen i moderna språk.

för Språklärarnas riksförbund

Mia Smith, ordförande i Språklärarnas riksförbund

Göteborg

Kent Fredholm, vice ordförande i Språklärarnas riksförbund

Karlstad

<https://www.lr.se/download/18.2c5a365d1645ac11059e39e/1559028170433/Rapport%20Spr%C3%A5k%20%C3%A4r%20framtiden.pdf>

⁸ <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/142/sprakpolitiken>

⁹ Skolverket (2022). *Kursbetyg i moderna språk (SOS, tabell 12)*. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/sok-statistik-om-forskola-skola-och-vuxenutbildning?sok=SokC&verkform=Gymnasieskolan&omrade=Betyg%20och%20studieresultat&lasar=2020/21&run=1>